

REVIEW THE OMER SEYFETTİN'S STORIES IN TERMS OF VALUES IN SOCIAL STUDIES TEACHING PROGRAM¹

Ömer Faruk SÖNMEZ

Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, sonmez.omerfruk@gmail.com

Emrullah KARATEKİN

Doktora Öğrencisi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, e_karatekin@hotmail.com

Received: 20.02.2017

Accepted: 26.06.2017

ABSTRACT

The socialization process in which individuals participate in society is also a process by which individuals get their own characteristic traits. The harmful effects of web communication and mass media in this process have been revealed by researchs. It also has been found useful that be introduced children with literature and read books together with children in safety of family home where child feels the safety. Transmission of values undoubtedly is one of the most important instruments to maintain societies own presence. Storytelling in the past ages was the most used way to transmit the values to children and adolescences in socialisation period. It will be helpful to take advantage of the enjoyable and safe instrument, the storytelling, as supportive to teaching programs in schools while the society tries to integrate the newcomers. The main objective of this research is to determine the location of the values which were selected to be transmitted to students in the Social Studies courses by Ministry of Turkish Education (MEB). And possible contributions of those stories in addition to the efforts made by teaching program. To reach the targets of this research, The Survey Method which is amongst the Qualitative Research Techniques has been used. Data source of this research is constituted by Omer Seyfettin's stories. The data were obtained by document analysis from the stories of Omer Seyfettin which are under the scope of this research. Descriptive Survey Model and Content Analyzing has been used to analyze the gathered data. 17 of the defined values has been reached in the Omer Seyfettin's "Yalnız Efe" and other selected stories which are in the scope of research. There is any story which contains all the defined values. In this research, it has been reached that Ömer Seyfettin's stories could be useful to transmit the values which are in the Social Study courses teaching program.

Keywords: Social studies, Ömer Seyfettin, values education, story

¹ Bu çalışma ikinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ÖMER SEYFETTİN HİKÂYELERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA YER ALAN DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZ

Bireyin topluma katıldığı sosyalizasyon süreci aynı zamanda bireyin karakter özelliklerini kazandığı bir süreçtir. İnternet iletişiminin ve kitle iletişim araçlarının bu süreçte verdiği zararlı etkiler yapılan araştırmalarla ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte çocukların edebi eserlerle tanıştırılmaları, bu eserlerin çocuğun en güven duyduğu aile ortamında, aile bireyleri tarafından birlikte okunmalarının faydalı olduğu anlaşılmıştır. Değer aktarımının toplumların kendi varlıklarını sürdürmelerini sağlayan en önemli araçlardan birisi olduğu şüphesizdir. Sosyalizasyon sürecindeki çocuk ve gençlere geçmiş yüzyıllarda öykü ve hikâye anlatımı ile toplumun değerlerini aktarma, o zamanlarda oldukça önemli yöntemlerden birisi olmuştur. Toplum yeni bireyleri entegre etmeye çalışırken, bu yeni bireyler için eğlenceli ve güvenli olan bu yöntemin günümüzde formal eğitimin verildiği okullarda öğretim programlarını destekleyecek bir şekilde devam ettirilmesi değerler eğitimi açısından yararlı olacaktır. Bu araştırmanın temel amacı da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere aktarılması için belirlenmiş olan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programındaki değerlerin Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki yerini saptamak ve bu hikâyelerin öğretim programındaki çabalara ek olarak yapabileceği muhtemel katkıları incelemektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını Ömer Seyfettin'in hikâyeleri oluşturmaktadır. Ömer Seyfettin'in araştırma kapsamı içine alınan hikâyelerinden veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Toplanan verilerin analizinde ise betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Ömer Seyfettin'in Yalnız Efe ve araştırma kapsamına alınan diğer hikâyelerinde belirlenen değerlerin 17 adedine ulaşılabilmektedir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında belirlenmiş olan değerlerin tümünün aktarımını yapan tek bir hikâye bulunmamaktadır. Bu çalışmada Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin öğrencilere sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerleri iletmesi bakımından faydalı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Ömer Seyfettin, değerler eğitimi, hikâye.

EXTENDED SUMMARY

It has been determined that “Values Education”, as a very comprehensive element in Social Studies curriculum, is an important tool to reach the goal of educating citizens who know their duties and responsibilities determined by Turkish Ministry of Education. It has been thought in values education that literary works can play an important role in reinforcing learned values. By revealing the values in Ömer Seyfettin's stories, it is thought that this study may help to indicate, in general to educators, in particular to social studies teachers, the possible benefits of using these stories in lessons as teaching materials. In this context the study seeks answers to following questions; How much do values in Social Studies curriculum addressed in Ömer Seyfettin's stories.

- How are the values in Social Studies curriculum placed in the Ömer Seyfettin's stories.

The data source of study is constituted by Ömer Seyfettin's stories. In qualitative studies, the important matter in qualitative researches is originality rather than representation of the sampling, for this reason in qualitative researches, purposeful and controlled sampling techniques are used intensively. In this study,

the themes have already been determined. The themes of there search are constituted by twenty of values which are in curriculum of Social Studies lessons. Content analysis was used to determine whether these values were included in the Ömer Seyfettin's stories which were in the scope of the research. The stories which were studied in the research has a very sharp style of writing. The stories convey the beauty and goodness in a shining way to the readers. In contrast to this, evil things and the people who did those evil things in the stories are conveyed to readers in a contempted, humiliating style and as people who must be avoided. The people and events which are conveyed to readers in this wayarar aising storms in the spirits of readers and carved into his or her feelings. Contrary to monotonous style of the textbooks transmission of values, illustrating real lives of people in stories can be very effective consequences. First of allreaders may be lost in stories' linesand they may place themselves in the lives of heroes who are depicted in stories. This leads to the stories can have impacts not on readers' memory but also on their hearts. Ömer Seyfettin's story of " Yalnız Efe" which are designated as one of the 100 basic Works by Turkish Ministry of Education, and some other stories in thebook of " Ömer Seyfettin Seçme Öyküler" were analyzed. In the study qualitative research method was used and sources were examined by general screening method. As a result of the study, 17 of 20 values, which are targeted to be transmitted to the students by the Ministry of National Education, werefound in the analyzed works of Ömer Seyfettin. If we prepare a table in terms of the values frequencies in analyzed stories, We can seethat "Honesty", "Sensitivity" and " Respect" values transmission has beenrealized in five Ömer Seyfettin' stories.It is a fact that these values have been tried to betransmittedbythesociety since theearlyyears of thechild. "Helpfulness "," Aesthetics "and" Fairness"values took place in fourstories.We can seet he values of "Pat Attention to Family Unity", Affection", "Love", "Patriotism", "Diligence" and "Scientificness" in three stories."Independence," Freedom "," Tolerance "and" Pay Attention to Be Healthy "values are mentioned in two stories and" Solidarity" value are mentioned in onestory. Omer Seyfettin's writing style makes it possible to have access to children and young people.Emotional intensity in hisstories, good behavior of the characters in thes tories and good behavior and thoughts in the stories make it use fulthat these stories can reach to children and youth not only via written texts but also by mass media ; especiallytheatricalplays.It is tho ught that the negative effects of the mediaas rolemodels on children and youth can be resolved by the works of Ömer Seyfettin and similar authors boks.It is thought that it will be easierfor the students to gain values with thet heater dis plays which are exhibited by the students.

GİRİŞ

Değer kavramı, toplumsal hayatın her alanında karşımıza çıkan bir gerçekliktir. Değerler, toplumun ulaşmak istediği hedefler, arzu ettiği güzel tutum ve davranışlar olarak ifade edilir (Ulusoy ve Arslan, 2016; 5). Değerler okulöncesinden başlayan ve devam eden bir süreçtir (Sapsağlam ve Ömeroğlu, 2015: 245). Ulusoy ve Tay (2011), değerleri “Ailede Değerler” , “Okulda Değerler” ve “Çevrede Değerler” olmak üzere üç sınıfa ayırmıştır (Ulusoy ve Tay, 2011: 62-65). Akbaş (2004) ise değerleri, ulusal bilinç geliştirme, aileye önem verme ve güvenilir olma gibi geleneksel değerler; saygılı ve hoşgörülü olma gibi demokratik değerler; çalışkan ev sorumluluk sahibi olma gibi çalışma ve iş değerleri; araştırmacı olma ve yaratıcı olma gibi bilimsel değerler ve temiz olma, sağlığına dikkat etme gibi temel değerler olarak sınıflamıştır. Değerler birçok disiplinin ilgi alanına girmektedir. Özellikle sosyolojide oldukça önemli bir ağırlığa sahiptir. Değerler bireylerin davranışlarına genel olarak rehberlik eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı standartlardır (Halstead ve Taylor, 2000 akt. Fidan, 2013). Bu tanımlamada değerlerin, bireyin davranışlarını etkileyen aynı zamanda da bireyin davranışını sorgulayan bir kavram olduğunu görmekteyiz. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda belirtilen hedeflere ulaşabilmek için en önemli dersin Sosyal Bilgiler dersi olduğu ve Sosyal Bilgiler dersi ile öğrencilere iyi bir vatandaş olabilmek için gerekli temel bilgi, beceri davranış ve alışkanlıkları kazandırılacağı düşünülmektedir. Sosyal Bilgilerin ders olarak öğretim programına ilk kez girdiği Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) de zorunlu eğitimin var olma sebebi ve en önemli hedefi “cumhuriyetin erdemlerini gelecek nesillere aktarmak ve demokratik devlete iyi yurttaşlar yetiştirmedir (Titus, 1994). Bu amaca ulaşabilmek için ABD’deki eğitim sisteminde ilk kez öğretim programına giren Sosyal Bilgiler dersinin içeriği iyi bir yurttaş yetiştirme amacına göre tasarlanmış ve uzunca bir sürede de dersin içeriğinde temel değişiklikler yapılmamıştır (Ross,2006: 4). Sosyal Bilgiler dersi yurttaşlık eğitimi verirken, bu eğitimi yurttaşlık eğitiminden ayrılmayacak olan değerler ve dolayısı ile karakter eğitimi de sağlayarak yerine getirecektir. İşte tam da bu noktada “değerler ve değerler eğitimi” bir çıkış yolu olarak görülmektedir (Sapsağlam, 2016; 688). Değer eğitimi içinde yaşanan toplumun kabul ettiği değerleri aktarma, içselleştirme ve benimsetme süreci olarak tanımlanabilir (Demircioğlu, Demircioğlu, 2014). Tapper’in (2007) tanımına göre, ise değer eğitimi öğrencilerin hangi değerlerin kabul edilecek hangilerinin reddedilecek olduğuna karar vermesi için, öğrencilerin eleştirel düşünmesini de içeren bir değer öğretim metodudur (akt: Uysal, 2008: 8). Aydın’a (2003) göre ise değerlerin öğrenilmesi sosyal bir öğrenmedir. Yaman’a (2012: 19) göre; “Değerler eğitimi erken yaşlarda aile içinde başlatılmalı; örgün eğitim basamaklarının değişik süreçlerinde duygu oluşturma ve değer kazandırma etkinlikleriyle desteklenmelidir. Ailede, okulda, toplumda ve medyada ‘sevgi, saygı, hoşgörü, sorumluluk, vakur, adalet, aileyi önemseme, bağımsızlık ve özgür düşünebilme, iyimserlik, diğergamlık, duyarlı olma, dürüstlük, vefa, temizlik, konukseverlik, vatanseverlik’ gibi birçok değerın yapılacak etkinlikler ve uygulamalarla hayata geçirilmesi, davranışa dönüştürülmesi çok önemlidir.” Değerler eğitiminin Sosyal Bilgiler öğretim programları içeriğindeki kapsamlılığı, MEB’ce belirlenen görev ve sorumluluğunu bilen yurttaş yetiştirme hedefine ulaşabilmek için önemli bir araç olduğu saptanmıştır. “Bundan dolayı öğrencilerin derslerinde kavram, bilgi ve beceri öğretiminin yanında değerler eğitiminin kazanımları olan konularının da öğrencilere kazandırılmasının çok büyük önem taşıdığı görülmektedir (Çengelci, 2010: 25).” Değerler eğitiminde ise edebi eserlerin, öğrenilen

değerlerin pekiştirilmesinde önemli bir rol üstlenebileceği düşünülmektedir. Karakter eğitimi uzmanları çocuklara, edebî eserleri okutarak olumlu karakter davranışlarının yavaş yavaş aşılabilmesi görüşündedir. (Karatay, 2011). Edebi eserler, çocuğun çağlar boyunca toplum içinde biriken, kabul gören ve paylaşılan değerleri tanımasına, öğrenmesine yani değerlerin aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Nitekim Karatay (2007) çocuk edebiyatının eğitici yönüyle öne çıkan bir edebiyat türü olduğunu, çocukta olayları, kendini ve çevreyi algılayışına katkılar sağlayarak olumlu davranışlar geliştirmesine neden olduğunu ve bir yandan da, çocuğun farkında olmadan kültüre dayalı milli ve evrensel değerlere karşı bir bilinci oluşturduğunu ifade etmektedir. Yani edebi metinler gerçekliğin sanat yoluyla ifade edildiği metinlerdir. Dolayısıyla edebi eserlerde yer alan olaylar ve durumlar çocuklar için gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri muhtemel olaylar ve durumlardır. Bu olaylar ve durumlarla karşılaşan çocuk okuduğu edebi metinlerden edindiği değerleri sergileyecektir. Doğru veya yanlış bir davranışın olumlu veya olumsuz taraflarını sözlü olarak telkin etmek yerine, öyküleyici bir eserde bunun yararlarını veya zararlarını öykü kahramanlarının kişiliğinde çocuğa yaşatmak, değer olarak iyi - kötü, doğru-yanlış vb. bir davranış olduğunu göstermek daha etkilidir (Karatay, 2011). Edebi metinlerde yer alan örnek olaylar aynı zamanda çocuğun empati, muhakeme, sorgulama, eleştirel düşünme gibi bir çok bilişsel becerilerinin gelişmesine de neden olacaktır. Edebî metinler, sanat zevki ve anlayışıyla kültür değerlerini hayatın gerçekliğinden hareketle somutlaştırır. Bunlar, insanın estetik zevkinin gelişmesine ve mensubu bulunduğu toplumun değerlerini benimsemesine hizmet eder (Kurudayıoğlu ve Çakıcı, 2013). Bu bağlamda Sosyal bilgiler programında doğrudan verilecek değerler aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. 4-5-6 ve7.Sınıf Sosyal bilgiler dersi Belirlenen Doğrudan Verilecek Değerler ve Yer Aldığı Üniteler

Değer Adı	Sınıf – Ünite	İlişkilendirilen Değer
Adil Olma	Bir Ülke Bir Bayrak (5.Sınıf 7.Ünite) Yaşayan Demokrasi (7. Sınıf 6. Ünite)	Adil olma, Bayrağa ve İstiklal marşına saygı
Dayanışma	Toplum İçin Çalışanlar (5. Sınıf 6. Ünite)	
Aile Birliğine Önem Verme,	Geçmişimi Öğreniyorum (4.Sınıf 2. Ünite)	Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme ve vatanseverlik
Bilimsellik	İyi ki Var (4. Sınıf 5. Ünite) Sosyal Bilgiler Öğreniyorum (6.Sınıf 1. Ünite) Ekonomi Ve Sosyal Hayat (7.Sınıf 5. Ünite)	
Bağımsızlık	İnsanlar ve Yönetim (4.Sınıf 7. Ünite)	
Yardımseverlik	Hep Birlikte (4.Sınıf 6. Ünite) Ülkemiz Ve Dünya (6. Sınıf 5.Ünite)	
Hoşgörü	<i>Kendimi Tanıyorum (4.Sınıf 1. Ünite)</i>	<i>Duygu ve Düşüncelere Saygı ve Hoşgörü</i>
Barış	Ülkeler Arası Köprüler (7.Sınıf 7.Ünite)	
Çalışkanlık	Ürettiklerimiz (5.Sınıf 4. Ünite) Elektronik Yüzyıl (6.Sınıf 7.Ünite)	
Misafirperverlik	Uzaktaki Arkadaşlarım (4. Sınıf 8.Ünite)	
Duyarlılık	<i>Bölgemizi Tanıyalım (5.Sınıf 3. Ünite)</i> <i>Hepimizin Dünyası (5.Sınıf.8.Ünite)</i> <i>Yeryüzünde Yaşam (6.Sınıf 2. Ünite)</i> <i>İpek Yolunda Türkler (6.Sınıf 3.Ünite)</i>	Doğal çevreye duyarlılık Tarihsel Mirasa Duyarlılık Doğal Çevreye Duyarlılık Kültürel Mirasa Duyarlılık

Temizlik	Üretimden Tüketime (4.Sınıf 4. Ünite)	Temizlik, sağlıklı olmaya önem verme
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	Üretimden Tüketime (4.Sınıf 4. Ünite)	Temizlik, sağlıklı olmaya önem verme
Dürüstlük	<i>Gerçekleşen Düşler</i> (5.Sınıf 5.Ünite) Zaman İçinde Bilim (7.Sınıf 4. Ünite)	Akademik Dürüstlük
Sorumluluk	Haklarımı Öğreniyorum (5. Sınıf 1. Ünite) Ülkemizin Kaynakları (6.Sınıf 4. Ünite)	
Estetik	Adım Adım Türkiye (5. Sınıf 2. Ünite) Türk Tarihine Yolculuk (7.Sınıf 3. Ünite)	
Vatanseverlik	Ülkemizde Nüfus (7.Sınıf 2. Ünite) Geçmişimi Öğreniyorum (4.Sınıf 2. Ünite)	Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme ve vatanseverlik
Milletini Sevmek	Geçmişimi Öğreniyorum (4.Sınıf 2. Ünite)	Türk büyüklerine saygı,
Saygı	Kendimi Tanıyorum (4.Sınıf 1. Ünite) Bir Ülke Bir Bayrak (5.Sınıf 7.ünite) Demokrasinin Serüveni (6.Sınıf 6.Ünite) İletişim ve İnsan İlişkileri (7.Sınıf 1. Ünite)	Bayrak ve İstiklal Marşına Saygı Duygu ve Düşüncelere Saygı ve Hoşgörü Hak ve Özgürlüklere Saygı Farklılıklara Saygı

Sosyal bilgiler dersinin amaçları ile edebi eserlerin öğrencilerde bıraktığı izler arasında yakın bir ilişki olduğu düşünüldüğünde (Demir ve Akengin, 2011) Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerin kazandırılmasında öğrencilere faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunun nedeni Ömer Seyfettin'in öğretmenlik yaptığı zamanlarda edinmiş olduğu tecrübe ile kısa hikâyelerinde hedeflenen yaş gruplarına uygun anlatımı ile mizahı ve sade bir dili kullanmasıdır. Ömer Seyfettin hikâyelerinde sık kullanılan fiiller, kısa, kurallı ve basit yapıdaki cümleler çocuğun algılayabilirliği açısından önemlidir. Yine, anlatımın düz olması, iç içe geçmiş bir anlatım tekniğinin kullanılmaması çocuk okurların okuduklarını algılaması ve anlamlandırması bakımından olumlu bir özellik taşımaktadır (Sallabaş, 2012). İlkokul ve ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin ilgi ve zevkle okuyabilecekleri çok sayıda yerli hikâye ve romanlarımız olmadığı düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyelerinin eğitim sistemimizdeki yeri ve önemi daha da artmaktadır. Buna karşın Ömer Seyfettin'in eserlerinin günümüz çocukları ve gençleri tarafından çok okunup, bilinmediği göz önüne alındığında, bunun Türk Milli Eğitiminde büyük bir eksiklik olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Bu çalışma Ömer Seyfettin hikâyelerindeki değerleri ortaya çıkararak genelde eğitimcilerin özelde de sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde bu hikâyeleri bir öğretim materyali olarak kullanmalarına vesile olacağı ve bu eksikliği gidereceği düşünülmektedir. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde ne kadar yer verilmektedir?
- Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde nasıl yer verilmektedir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri kaynağı, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada “ Ömer Seyfettin’in hikâyelerinin Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin aktarımına ne kadar ve nasıl yer vermektedir?” sorusuna cevap verebilmek için nitel bir araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek; 2011: 39). Nitel araştırmalar detaylarda saklı olanları çıkarabilecek bir araştırma yaklaşımıdır. Bunun için nitel araştırmalarda derine inilerek yüzeyin altındakiler çıkarılmalıdır (Kuş, 2003: 78). Bu araştırmada da sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin Ömer Seyfettin hikâyelerinde ne kadar ve nasıl yer verildiğini tespit edebilmek için derinlemesine nitel bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Tarama araştırmacısı, nesnenin ya da bireyin doğrudan kendisini inceleyebileceği gibi, önceden tutulmuş çeşitli kayıtlara (yazılı belge ve istatistikler, resimler, ses ve görüntü kayıtları vb.) başvurarak elde edeceği dağınık verileri, kendi gözlemleri ile bir sistem içinde bütünleştirerek yorumlamak durumundadır (Karasar, 1999: 77).

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri kaynağını Ömer Seyfettin’in hikâyeleri oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda örneklemin temsil edicilik özelliği yerine orijinalliği önemlidir; bu nedenle nitel araştırmalarda amaçlı ve kontrollü örnekleme teknikleri daha yoğun kullanılmaktadır (Kıncal, 2010, s.62). Bu çalışmada da “amaçlı örneklem yöntemi” kullanılmıştır. Bu örneklemin esas ana kütle içerisinde bilgi edinmek istenen özelliği temsil edebilecek birimleri ayırmaktır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2011,s. 82). Ömer Seyfettin’in çok sayıda hikâyesi olması nedeniyle o hikâyeler içinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tipik bir örneklem, sıradan bir insanı, durumu ya da araştırılan olgu örneğini yansıtmak için kullanılan bir örnekleme yöntemidir (Merriam, 2013 s.77). Bu doğrultuda veri toplama aracı olarak Ömer Seyfettin’in ortalama tipik hikâyelerinin toplandığı ve Hasan Selim Hacıoğlu tarafından yayına hazırlanan “Seçme Öyküler” isimli eser ve 100 temel eser içinde yer alan ve en çok bilinen “Yalnız Efe “ isimli hikâyesi kullanılmıştır. “Seçme Öyküler”, 223 sayfadan ve Ömer Seyfettin’e ait 19 hikâyeden oluşmaktadır. Bu hikâyelerin isimleri kitaptaki sırasına göre şu şekildedir: *Ant, Başını Vermeyen Şehit, Beyaz Lale, Bomba, Bir Vasiyetname, Dünyanı Düzeni, Çanakkale’den Sonra, Gurultu, Özgürlük Bayrakları, Namus, İlk Düşen Ak, Kaşağı, Kesik Bıyık, Kızıl Elma Neresi?, Miras, Nezle, Rüşvet, Velinimet, Türkçe Reçete, Yalnız Efe* Türk Klasikleri içinde yer alan Ömer Seyfettin hikâyelerinin en temel özelliği çok sade ve anlaşılır bir Türkçe ile yazılmış olmasıdır. Bu özellik Ömer Seyfettin hikâyelerinin ilkökul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin okuması için önerilen hikâyeler arasında yer almasına neden olmuştur.

Nitekim Ömer Seyfettin'in "Yalnız Efe" hikâyesi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilerin okuması için önerdiği 100 temel eser içinde yer almaktadır.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada Ömer Seyfettin'in araştırma kapsamı içine alınan hikâyeleri doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman analizi yapılacak olan çalışma ile ilgili kayıt ve belgeleri toplayıp belirli norm ve sisteme göre kodlayıp inceleme işlemine denir. Bu yöntem belgesel gözlem ya da belgesel tarama olarak da adlandırılır (Çepni, 2010: s.106). Araştırma problemine cevap bulabilmek için araştırmacılar bazen geçmişte yazılan eserleri veri kaynağı olarak kullanabilir. Bu dokümanlar birer tarihsel veri niteliği taşımaktadır. Bu tarihsel veriler araştırma konusunun alt yapısına ilişkin çıkarımlar elde edilmesini sağlayabilir (Baş ve Akturan, 2008: s.118). Ancak doküman incelemesi ile veriler toplanırken araştırmacılar belirli bir sistematik ile hareket etmelidir. Araştırılması düşünülen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren dokümanlar Forster (1995)'e göre beş aşamada incelenmektedir. Bunlar:

1. Dokümanlara ulaşma,
2. Orijinaliği kontrol etme,
3. Dokümanları anlama,
4. Veriyi analiz etme ve
5. Veriyi kullanmadır (Akt: Yıldırım ve Şimşek; 2005: 193).

Verilerin Analizi

Nitel çalışmalarda toplanan verilerin analizi nicel araştırmalarda toplanan verilerin analizinden daha zordur çünkü görüşmelerden, gözlemlerden ve dokümanlardan elde edilen bilgilerin sınıflandırılması (İslamoğlu ve Alınacı, 2014: 220) ve anlamlı bir bütün haline getirilmesi çok zahmetli ve zaman alıcıdır. Titiz ve ayrıntılı bir çalışmayı gerektirir. Nitel araştırmalarda çok sayıda veri analiz yöntemi kullanılmaktadır. Betimsel analiz ve içerik analizi eğitim bilimlerinde en çok kullanılan analiz yöntemleridir. Bu araştırmada da betimsel analiz ve içerik analizlerinden yararlanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir, yorumlanır ve okura düzenli bir biçimde sunulur (Yıldırım ve Şimşek; 2005: 224). Bu çalışmada temalar önceden belirlenmiştir. Araştırmacının temalarını sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan 20 değer oluşturmaktadır. Bu değerlerin araştırma kapsamına alınan Ömer Seyfettin hikâyelerinde yer alıp almadığını tespit edebilmek için de içerik analizi kullanılmıştır. Simon ve Burstein'e (1985) göre içerik analizi, yazılı ve sözlü materyallerin sistemli şekilde analiz edilip insanların söyledikleri ve yazdıklarının açık talimatlara göre kodlanarak nicelleştirilmesi yani yazılan ve söylenenlerin kategorileştirilerek hangi sıklıkta olduklarının tespit edilmesidir (akt: Tavşancıl ve Aslan, 2001: 19).

Bu araştırmada da hikâyelerin içinde programdaki değerlerle ilişkili olan birimler tespit edilerek kodlama yapılmış ve Ömer Seyfettin hikâyelerinde sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlerin hangi sıklıkta geçtiği tespit edilmiştir. . Yapılan bir örnek analiz aşağıda verilmiştir.

Hikâyeden Yapılan Alıntılar	Yapılan Kodlama	Kategori	Toplam
Sabahları annem beni bir bebek gibi pencerenin kenarına oturtur, dersimi tekrar ettirir, sütümü içirir.	İlgi	Aile Birliğine Önem Verme	1

BULGULAR

Bu kısımda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları belirlenen değerleri içermesi bakımından incelenmiş ayrıca 100 Temel Eser içerisinde yer alan Ömer Seyfettin'in Yalnız Efe isimli eseri ve İskele Yayıncılığın Türk Klasikleri serisindeki Ömer Seyfettin Seçme Öykülerde belirlenen değerleri içermesi bakımından çözümlenmesinden oluşan bulgular tespit edilerek yorumlanmıştır. Edinilen bulgular aşağıdaki tabloda hikâyelerin sayfa numaraları ile birlikte verilmiştir.

Tablo 2. Hikâyelerde Yer Alan Değerler Ve İçerdiği Değerler Toplamı

Kitap Adı	Hikâyenin Adı	Sayfa Aralığı	İçerdiği Değerler	Toplam
Seçme Öyküler	Ant	5-14	Dayanışma, Aile Birliğine Önem Verme, Yardımseverlik, Duyarlılık, Sorumluluk Sahibi Olma, Estetik, Sevgi, Dürüstlük,	8
Seçme Öyküler	Başını Vermeyen Şehit	15-30	Duyarlılık	1
Seçme Öyküler	Beyaz Lale	31-79	Hoşgörü, Özgürlük, Adil Olma, Vatanseverlik, Dürüstlük, Estetik, Bağımsızlık	7
Seçme Öyküler	Bomba	80-95	Aile Birliğine Önem Verme, Saygı, Sevgi	3
Seçme Öyküler	Bir Vasiyetname	96-98	Değer Aktarımı Yok	
Seçme Öyküler	Dünyanın Düzeni	99-106	Sorumluluk Sahibi Olma, Çalışkanlık, Yardımseverlik, Duyarlılık	4
Seçme Öyküler	Çanakkale'den Sonra	107-115	Vatanseverlik, Bağımsızlık, Özgürlük	3
Seçme Öyküler	Gurultu	116-127	Değer Aktarımı Yok	
Seçme Öyküler	Özgürlük Bayrakları	128-142	Dürüstlük, Vatanseverlik	2
Seçme Öyküler	Namus	143-144	Değer Aktarımı Yok	
Seçme Öyküler	İlk Düşen Ak	145-157	Çalışkanlık, Sağlıklı Olmaya Önem Verme, Aile Birliğine Önem Verme	3
Seçme Öyküler	Kaşığı	158-164	Dürüstlük, Hoşgörü	2
Seçme Öyküler	Kesik Bıyık	165-169	Değer Aktarımı Yok	
Seçme	Kızıl Elma Neresi?	170-181	Bilimsellik, Adil Olma, Sorumluluk Sahibi Olma,	4

Öyküler	Saygı		
Seçme Öyküler	Miras	181-193	Bilimsellik, Saygı, Estetik 3
Seçme Öyküler	Nezle	194-203	Değer Aktarımı Yok
Seçme Öyküler	Rüşvet	204-207	Adil Olma, Dürüstlük, 2
Seçme Öyküler	Velinimet	208-216	Estetik, Bilimsellik, Saygı, Sorumluluk Sahibi Olma, Çalışkanlık, Duyarlılık, Yardımseverlik, Estetik 7
Seçme Öyküler	Türkçe Reçete	217	Sağlıklı Olmaya Önem Verme 1
Yalnız Efe	Yalnız Efe	197-200	Saygı, Adil Olma, Duyarlılık, Yardımseverlik, Sevgi 5

Tablo'ya göre Ömer Seyfettin Seçme Öykülerde yer alan 19 hikâye ve "Yalnız Efe" hikâyesinde taranan değerlerin tamamını barındıran hiçbir öykü bulunmamaktadır. "Ant" hikâyesi "8" değerle değer aktarımının en yoğun olduğu hikâyedir. Bu hikâyeyi sırası ile Velinimet ve "Beyaz Lale" "7" şer adet değerle takip etmektedir. MEB tarafından belirlenen 100 Temel eser arasında yer alan "Yalnız Efe" hikâyesi ise "5" değer ihtiva etmektedir. Diğer hikâyelerde sırasıyla, 4 (Dünyanın Düzeni, Kızıl Elma Neresi?), 3 (Bomba, Çanakkale'den Sonra, İlk Düşen Ak, Miras), 2'er değerle (Rüşvet, Bomba, Rüşvet, Kaşığı), 1'er değerle (Başını Vermeyen Şehit, Türkçe Reçete) olmuştur. Ayrıca tabloya göre Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde aranan değerlerden hiçbirini barındırmayan 5 adet hikâyeye (Bir Vasiyetname, Gurultu, Namus, Kesik Bıyık, Nezle) rastlanmıştır

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Adil Olma Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 3. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Adil Olma Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Beyaz Lale	41-43	2
Rüşvet	206-207	2
Kızıl Elma Neresi	176	1
Yalnız Efe	197-198	4

Ömer Seyfettin değer aktarımında "Adaletin olmadığı durumlarda yaşananları resmederek bu değer in aslında insan hayatının merkezinde olduğunu anlatmıştır. "Beyaz Lale" aktardığı diğer değerler gibi, değerlerin insan davranışlarına rehberlik etmediğinde kişilerin yaşatacağı acıları hikâyenin genelinde aktararak "Adalet" kavramının önemini anlatmıştır. "Rüşvet" hikâyesinde ise adaletin dürüstlikle dağıtılabileceği ve ne kadar adil olmaya çalışılsa da bazen istenmeksizin adaletin işleyişinin aksayabileceği eğlenceli bir anlatımla aktarılmıştır

(Hacıoğlu, 2012: 206-207). “Kızıl Elma Neresi?” hikâyesinde Ömer Seyfettin adaletin temel direklerinden birisi olan vicdanı sorgulamaktadır. Divanını yetersiz bulan padişahın tepki vermeden önce kendi vicdanı ile muhasebeleşmesi, bir ceza vermeden önce duygudaşlık kurarak durumu değerlendirmektedir. Bir kanunun, kuralın uygulanabilir olması, beklentilerin, kuralların ya da kanunların uygulanabilir olması önemlidir. Yalnız Efe adlı hikâyesi ise tümü ile Adil Olma Değerinin günlük hayatımızdaki önemini anlatmaktadır. Haksızlıkların, adaleti sağlamakla yükümlü devlet otoriteleri tarafından yerine getirilmesi gerektiğini anlatmaktadır. Bu yükümlülük devlet otoriteleri tarafından yerine getirilemediğinde yaşananların yol açtığı acılar çocuk ve gençlerin hafızasına kazınacak şekilde aktarılmıştır hikâyede. Sıradan insanların adalet özlemi, suçluların cezalandırılma arzuları Yalnız Efe’de vücut bulmaktadır. Suçlulara cezasını vereni yoksula, güçsüze yardım eden olağanüstü birisidir Yalnız Efe. Yalnız Efe aslında çaresizliğin ve özlemin vücut bulmuş şeklidir de denilebilir. Adaletle yönetilmeyen insanların, kötülükten kurtulmak için buldukları olağanüstü iyi bir karakterdir Yalnız Efe. Kanunların gücünün olmadığı bir yerde, kendi kanunlarını uygular. Ölüm cezası da dahildir Yalnız Efe’nin yaptırımlarında. Halk için olağanüstü bir kahramandır. Adalet dağıtır, iyilik yapar. “Yalnız Efe” hikâyesi aslında sadece değerler açısından ele alınmamalıdır. Sosyoloji ve Kamu Yönetimi derslerinde okutulabilecek kadar geniş bir vizyona sahiptir. Değerler açısından ise Adil Olma Değerinin yokluğunda yaşanacak acıları göstermesi açısından önemlidir.

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Aile Birliğine Önem Verme Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 4: Aile Kurumuna ve Birliğine Önem Verme Değerinin Hikâyelerde Yer Alışı

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Ant	6,7	2
Bomba	87-88, 93,95	3
İlk Düşen Ak	157	1

Aile birliğine önem verme değeri Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde hayatın normal akışında betimlenmiştir. Sevgi, huzur ve güven dolu betimlenen ev ortamlarından, annelerin hiç bitmeyen şefkatle yaklaşımlarından, babaların ise göstermekte ketum olmalarına rağmen her zaman koruyucu, kollayıcı görüntüleri akılda kalmaktadır. Her zaman, her koşulda sığınılacak bir kurum olarak gözüken aile yapısı, hikâyelerde ön planda gözükmemesine rağmen, kahramanların sıklıkla anımsadığı, önemsendiği bir konumda olmaktadır. Ömer Seyfettin’in ifadeleri ile aile ve aile ile ilgili anlatımlar “Seçme Öyküler” kitabının ilk hikâyesi olan “Ant Hikâyesi” ile başlamaktadır. “Sabahları annem beni bir bebek gibi pencerenin kenarına oturtur, dersimi tekrar ettirir, sütümü içirir (Hacıoğlu, 2012: 6). Yine aynı hikâyede kahramanının çocukluk anılarında, uykusunda gördüğü kâbusları annesine aktardığında, annesinin oğluna gösterdiği sıcak ilgi ve şefkati anlattığı cümleler ise aşağıdadır.

Ona birçok kez “Hayır İnşallah...” dedirtirdim. Rüyamı yorumlarken de benim büyük bir adam, büyük bir bey, büyük bir paşa olacağımı, bana kimsenin kötülük yapamayacağını sayıp dökerken yalan söylediyimi unuttur, ne kadar çok sevinirdim.(Seyfettin,,s.6)

“Bomba” adlı hikâyesinde ise Ömer Seyfettin, sıcak ve birbirini seven bir karı koca ile onlarla birlikte kalan erkeğin babasının tasviri ile başlamaktadır. Birbirine sevgi ve saygı ile bağlı olan bu üç kişi yoksul evlerindeki yaşamı iç ısıtıcıdır. Gelinin kayınpederine olan saygısı, resmedilen Bulgar ailesinde aile büyüklerine gösterilen saygı, öğrencide aile birliğinin dünyadaki her toplumda olduğu ve yaşadığını anlatmaktadır aslında (Hacıoğlu: 84). Hikâyenin devamında aile bireylerinin birbirleri için çektiği sıkıntılar, işkenceler öğrencilerde ailenin her şeyden, hatta insanın kendisinden bile önemli olduğunu acı bir dille anlatmakta, çekilen acıların aile bireylerinin yapacakları fedakârlıklardan birisi olduğunu göstermektedir. Birey olarak çektikleri sıkıntıların, acımasız, adaletsiz kötü insanların sevdiklerine verdiğinde çektikleri kendi acılarının önemsizleştiği görülmektedir. “İlk Düşen Ak” hikâyesinde ise aile kurumunun insan hayatına getireceği mutlulukları eğlenceli bir dille anlatmaktadır Ömer Seyfettin (Hacıoğlu, 2012: 157). Ömer Seyfettin Seçme Öykülerde “aile kavramı, aile birliği” ile ilgili anlatımların sıklığından, değerin aktarımının okurda yer etmesinden dolayı okura ailenin, birey için ve toplum için vazgeçilmez bir kurumu olduğunu düşündürmektedir. Sadece güzellikleri ile değil, yapılan fedakârlıklar ve bu kurumdaki kişilerin iyilikleri için çekilen acılar okura kurumun önemini düşündürmektedir. Aile kurumuna ve birliğine önem verme değeri ile ilgili ifadelerin yer aldığı hikâyeler ve sayfa numaraları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Bağımsızlık Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 5. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Bağımsızlık Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Beyaz Lale	32	1
Çanakkale’den Sonra	109-113	2

Ömer Seyfettin, okura bağımsızlık değerini özgürlük, vatanını sevmek ve adalet değerlerinden de bahsederek bağımsızlığın kaybedilmesi ile yaşananlar, yaşanması muhtemel olaylarla birlikte aktarmaktadır “Beyaz Lale” hikâyesinde. Bağımsızlığın kaybedilmesi ile kazananların insafına kalan halk, adil olmayan ve tek amaçları Türk-Müslüman topluluğu yok etmek isteyen kazanan Bulgar ordusu tarafından yapılan zulmü, bu zulüm sırasındaki acıları ve kayıpları anlatmıştır Ömer Seyfettin. Bulgar ordusunun işgali ile yitirilen bağımsızlığın dolaylı sebebi olarak vatan sevgisinin eksikliği gösterilmektedir. Hikâyede korku dolu bekleyişte bulunan Müslüman ahalinin hiçbir direniş göstermemesi aslında vatan sevgisinin eksikliğindendir. Bu işgale uğrayan Müslüman ahalinin yaşadığı adaletsizlikler ve eziyetler ise adaletin olmadığı bir yerde yaşanacakları göstermektedir. Bu değerlerin birbiri ile bu derece birleştirilmesi ve anlatım sırasında birbirine karıştırılmaları değerlerin aktarımlarını çok daha etkileyici bir şekilde olmasını sağlamaktadır. (Hacıoğlu, 2012: 32) Çanakkale’den Sonra hikâyesinde ise Ömer Seyfettin benzeri duyguları, işgal gerçekleşmeksizin yaşayan, tüm hayatında kaçınılmaz olarak gördüğü “bağımsızlığın yitirileceğinin” korkusunu yaşayan hikâye kahramanının yaşantısını aktarmaktadır. Bağımsızlık olmaksızın, aslında yaşamın bir anlamı olmadığını düşünmektedir hikâyenin kahramanı. Bu yüzden aslında yaşamayı bir nevi askıya almıştır. Aile kurmamıştır, bağımsız olmayan bir halkın içinde yaşamaması için çocuk sahibi de olmamıştır. Geleceğe ait bir plan da yapmamaktadır (Hacıoğlu, 2012: 109). Ömer Seyfettin bu hikâye

kahramanını anlatırken aslında kendini aktarmaktadır bağımsızlığa verdiği önem ve aslında bağımsız bir halk olarak yaşamanın, o halka sağladığı faydaları bunu hiç düşünmeyen okurlarına yansıtmaktadır her iki hikâyesinde. Nasıl sağlığın kaybetmeden sağlığın değerini bilmezse insanların çoğu, bağımsızlıklarını kaybetmeden de özgürlüğün değerini tam olarak anlayamazlar. Hikâyenin ilerleyen kısımlarında Çanakkale Savaşlarında gelen galibiyet haberleri ile tekrar güvenini kazanan, umutlanan bir halkın yaptıkları ile hayata dört elle sarılmaya başlamıştır hikâye kahramanımız. “Kapitülasyonlar kalkıyor, iç düşmanlar temizleniyor, şehirli asalaklar gibi ulusun bünyesi üzerine düşüp kanını emen hainlerin elinden " iktisat, istismar" silahları alınmaya çalışılıyordu” bu satırlar ile Ömer Seyfettin halkın önemli bir kısmının farkında olmadığı, bir halkın bağımsızlığının elinden alınmasına da dikkat çekmektedir(Hacıoğlu, 2012: 113). Bağımsızlık kavramının bir bütün olduğu, ekonomik yönden bağımlılığında aslında bağımsızlığın kaybedilmesi anlamına geldiğini belirten bu satırlar önemlidir. Bir kavram, bir değer bütün manaları ile anlatılmalıdır. Bağımsızlık kavramı ve bu kavramın önemini toplumda anlaşılmasını sağlayan bağımsızlık değeri, kavramın bütünü ile anlaşılması ile ancak yaşanabilir. Ömer Seyfettin çocuklara ve gençlere hitap edebileceği son derece basit anlatımı ile hem kavramın bütününe dikkat çekmekte, hem de bu kavramın toplumun ve bireyin yaşantısındaki hayati öneme dikkat çekmektedir.

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Barış Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Barış değer aktarımı Sosyal Bilgiler öğretim programı içerisinde en az değinilen değer olup sadece 7.sınıf 7.ünitede dünyada barışı sağlamak için milletler üstü bir teşkilatın kurulmasından bahsedilmektedir (Güven, 2015:s.175). Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarındaki savaşlar ve sonuçlarının anlatıldığı ünite de barış değerinin aktarımının yapılmaya çalışılması son derece yüzeysel ve kısa bir şekilde olmuştur. Ömer Seyfettin hikâyelerinde ise yaşadığı devrin özelliklerinden olsa gerek, barış dolu bir ortamdan bahsedilememiş, sadece savaşların yıkımı ve savaşlar sonrasında yaşanan acılardan bahsedilmiştir.

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Bilimsellik Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 6. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Bilimsellik Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değlenme ADEDİ
Kızıl Elma Neresi	174- 176	2
Miras	184	1
Velinimet	209,213	2

Ömer Seyfettin’de bilimsellik değer aktarımını genelde bilgiye ve bilgiye sahip olana saygı olarak görmekteyiz. “Kızıl Elma Neresi” hikâyesinde resmedilen padişahın divanındaki bilgi sahibi insanlara danışmaları, bilgiyi edinme çabası, bilgi ile hükmetme isteği güzel bir örnek olarak okurların akıllarında kalmaktadır (Hacıoğlu, 2012: 74). Padişahın bilgi ile yönetme arzusuna rağmen, padişahın divanda yer alan bilgi sahibi olduğu kabul

edilen insanların bilgilerinin yetersizliği çarpıcı bir şekilde aktarılmaktadır. Bilginin önemi, günlük hayatta da insana kazandırabilecekleri ya da kaybettireceklerini gösteren Ömer Seyfettin, devleti öneten ve ilim sahibi olduğunu iddia eden kişilerin yetersizliğini gösteren alaycı bir dil kullanmıştır hikâyesinde (Hacıoğlu, 2012: 113). Hak etmeksizin, bir makama gelebilen kişilerin, aslında kendilerinden başka kimseye faydalı olmayacaklarını da anlatmaktadır hikâyesinde Ömer Seyfettin. Miras" hikâyesinde ise hayatta kalan tek akrabası olan yeğenine sana bir mücevher göstereceğim diyerek kütüphanesi için aldığı bir kitabı büyük bir heyecanla gösteren amcanın kitap sevgisi okurlara da sirayet etmektedir. Ya da kütüphanesini satması için teklif edilen küçük bir serveti hiç düşünmeksizin reddetmesi kitapların gerçek zenginlik olduğunu gösteren çok çarpıcı bir örnektir (Hacıoğlu, 2012 s.184-186). Bilimsellik değerinin aktarıldığı diğer bir hikâye ise “Velinimet”. Bu hikâyede bilgisine büyük saygı duyulan Hasan adlı öğretmenin zekâsı, bir Matematikçinin mantığı ile aktarılmakta öğrencilerin okulda öğrendiklerinin aslında gerçek hayatta işlerine yarayacaklarını göstermektedir. Birçok öğrenciden bu öğretilenler ne işimize yarayacak düşüncesi olduğu bilinmektedir. “Matematikçi mantığıyla en karışık, en karmaşık şeyleri hemen çözümleyebilir” cümlesi ile okur matematiğin insana kazandırabileceği ve günlük hayatta çok faydalı olabileceği özelliklerini görebilmektedir (Hacıoğlu, 2012.s.209-213).

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Çalışkanlık Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 7. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Çalışkanlık Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değinin Adedi
Dünyanın Düzeni	102	1
İlk Düşen Ak	152	1
Velinimet	214-215-216	3

Ömer Seyfettin çalışkanlık değer aktarımını çok farklı bir o kadar da eğlenceli bir şekilde aktarmaktadır. “Dünyanın Düzeni” hikâyesindeki kahramanın rüyasında öldürdüğü horozla olan diyalogu eğlenceli bir o kadar da çalışmanın gerekliliğini anlatmaktadır. Çalışmanın gerekliliği, tembelliğin asıl büyük sıkıntı olduğunu, aktarmaktadır.

“Rahat ne demek, tembellik, miskinlik, uyanık uyumak! Diriyken ölmek değil mi? Rahat, rahat! Rahatlık, dünyanın en ağır sıkıntısıdır. Tavuklar ben yokken değil, asıl ben varken rahat ederler.”(Hacıoğlu, 2012: 102).

“İlk Düşen Ak” hikâyesinde ise benzeri bir anlatım ile doktor hastasına söylediği “Ruhunuz, duygunuz, düşünceniz, kısacası bir sözcük ile söyleyeyim, varlığınız çalışmaya muhtaç” (Hacıoğlu, 2012: 152). Çalışmayı bir zorunluluk olarak görmek yerine hayatımıza anlam kazandıran, yaşam enerjimizi yenilememiz için bir gereklilik olarak betimlemektedir Ömer Seyfettin. “Velinimet” adlı hikâyesinde de Ömer Seyfettin ihtiyacı olduğu halde maddi bir yardımda bulunmayan hikâye kahramanının, yardımı isteyen kişiye sadece çalışabileceği bir işyerinin adresini vermesi ile gelişen durumu anlatmaktadır. Yardım isteyen kişi istediği maddi yardımı alamadığında ilk anda büyük bir üzüntü duymuştur. Yardım istenen kişinin ağzından “Evet, sırf acıma duygusuyla yapılmış bir

yardım, temiz bir cinayetten başka bir şey değildir. Kime acıyıp bir emeğin karşılığı olmayarak yardım edersek onun azmini kıracağını düşündüm” (Hacıoğlu, 2012: 214) Yardım istenen Hasan istenileni vermeyerek, çalışmaya teşvik ettiği eski çalışanına aynı zamanda kazandığının hepsini harcamamasını gene aynı eğlenceli dille öğütlemektedir. Öğütleri dinlenen Hasan, hikâyenin ilerleyen kısmında öğütlerini dinleyen kişi tarafından gördüğü saygı ve hikâyeye adını veren 1sen benim velinimetimsin1övgüsünü büyük bir vakar ile kabullenmektedir. Hikâyenin sonunda ise çalışma ile elde edinilenlerin başkalarının nezdinde kıskanılması ile Ömer Seyfettin değer, günlük hayatımızda ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Çalışkanlığı, ürünü olan kazancı ile gösterip, toplum içerisinde gıpta hatta kıskanılan biri olabilirsiniz. İnsanların diğer insanlar tarafından takdir edilmeleri, değerlerin aktarımı için son derece önemli bir itici güç olup bu güç Ömer Seyfettin bu gücü mizah kullanarak kullanmıştır ” (Hacıoğlu, 2012: 216).Çalışkanlık değer aktarımı eğlenceli bir şekilde, fakat bir o kadar da etkili bir şekilde Ömer Seyfettin hikâyelerinde karşımıza çıkmaktadır.

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Dayanışma Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 8. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Dayanışma Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Ant	9	2

Ömer Seyfettin dayanışma değer aktarımını, çocuk saflığında ve karşılıksız olarak, okurlarının tüm duygularında yaşatmakta, çocuk duyarlılığına hitap edecek şekilde hikâyenin içinde yaşatmaktadır. Örnek vermek gerekirse “Ant” hikâyesinde geçen diyalog aşağıdaki şekildedir.

- Musluğu Ali koparmıştı, dedi. Ben de biliyordum. Ama o hem çok zayıf hem de hasta. Görüyorsun, falakaya dayanamaz. Belki ölür, daha yataktan yeni kalktı.
- Ama sen onun için neden dayak yedin?
Niçin olacak. Biz onunla ant içmişiz. O bugün hasta, ben de iyi ve güçlüğüm. Onu Kurtardım işte (Hacıoğlu, 2012: 9).

Bir çocuk saflığı ile anlatılan olay bir çocuğun düşünce dünyasının güzelliğinde yankılanıp, karşılık bulmaktadır. Çocuklar arasında ant içerek kurulan kan kardeşliği ise dayanışmanın ömür boyu sürecek bir anlamda kurumsallaşmış bir boyutudur. “Ant içenler, kan kardeşi olurlar. Birbirlerine ölünceye kadar yardım ederler, yardımlarına koşarlar.” (Hacıoğlu, 2012: 9). Toplumumuzda unutulmaya yüz tutan “imece” usulü dayanışma benzeri, bireyler arasındaki ömür boyu bağlanmayı, yardımı, ifadenin en çocuksu, en sade anlatımıdır bu satırlar. Çeşitli kurum ve kuruluşların görevlerinin anlatımından çok daha etkili bir şekilde “dayanışma” değerinin aktarımına katkı sağlayabilecek olan bu hikâye çocuk saflığını, çocuklar ile çocuklara aktarmaktadır.

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Duyarlılık Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 9. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Duyarlılık Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değinme Adedi
Ant	9	1
Başını Vermeyen Şehit	17	1
Dünyanın Düzeni	104	1
Velinimet	213	1
Yalnız Efe	198	1

Ömer Seyfettin. Yalnız Efe hikâyesinde ise Ömer Seyfettin, toplumda devlet tarafından gerçekleştirilmesi gereken işleri “Yalnız Efe’si ile yapmaktadır. Halkın sorunlarını dinleyen, bu sorunları çözmeye çalışan bir kanun kaçağı. Halkı görevini kötüye kullanan memurlardan, güçlü ve zenginlerin istismarından koruyan Yalnız Efe’nin halkın sorunlarına olan duyarlılığı, aslında Ömer Seyfettin’in duyarlılığıdır da denilebilir (Gezer, 2010: 198).

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Dürüstlük Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 10. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Dürüstlük Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değinme Adedi
Ant	8,9	2
Beyaz Lale	69	1
Özgürlük Bayrakları	134-136	2
Kaşağı	161-163	2

Ömer Seyfettin hikâyelerinde de dürüstlük önemli bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Ant hikâyesinde dürüst bir şekilde bahçedeki abdest fıçısını kıran bir çocuğu öğretmenine söyleyen kahramanımızın, başka bir çocuğun yalanı ile ceza alması ve sonrasında yalan söylemediği halde yalancı konumuna düşmesinin verdiği üzüntüyü aktarmıştır. Kahramanımız daha sonra cesur bir şekilde yalan söyleyen çocukla yüzleşmektedir (Hacıoğlu, 2012: 8). Ömer Seyfettin dürüstlüğü birçok diğer değer gibi, olmadığı anları anlatarak çarpıcı bir şekilde aktarmıştır. Beyaz Lale hikâyesinde Bulgar komutanın evin kızına kapıyı açtırabilmek için söylediği yalanlar okurda kötü karakterli birine karşı duyulan tiksintiyi hissettirmektedir. (Hacıoğlu, 2012: 69) Değerleri olmayan bir kişinin insani vasıflarını yitirmesi, öğrencilere değerlerin önemini kavrattırmakta olduğu düşünülmektedir.” Özgürlük Bayrakları” hikâyesinde ise bir vatandaşla bir Osmanlı subayının, o günün en önemli konusu olan “Osmanlılık ve Osmanlı Ulusu” kavramları ile ilgili konuşmalarında vatandaşın o günkü geçerli siyasi ideoloji ile ilgili olarak dürüstçe kendi düşüncelerini aktarması önemlidir. Osmanlı Subayının “Osmanlılık düşüncesi söylediğiniz kadar boş, yapay ve hayal olsaydı iktidar ve muhalefet bütün siyasal partiler programında bunu temel yaparlar mıydı ?” (Hacıoğlu, 2012: 134). Görüşü aslında o günün şartlarını çok açık bir şekilde ifade etmektedir. Buna rağmen vatandaşın dürüst bir şekilde kendi fikirlerini aktarabilmesi ve subayında bu fikirlere sadece fikirlerle yanıt vermesi hem dürüstlük açısından hem de özgürlükçü bir yaşamı

aktarmaktadır. Dürüstlüğü ile subayı etkileyen vatandaş, sonrasında yaşanan olaydan sonra subayın sessiz kabullenişine şahit olmaktadır. “Kaşağı” hikâyesinde ise Ömer Seyfettin bir yalan dolayısı ile yiten bir hayatın acısını yaşatmaktadır okuruna. Sadece babasından korktuğu için kırmış olduğu kaşağıyı söyleyemeyen ve küçük kardeşi Hasan’a suçu atan ağabeyin (Hacıoğlu, 2012: 161), babasının aşırı kızması, kardeşinin üzüntüden hasta olması ve bu hastalığından dolayı yaşadığı çaresizliği, çocuk duyarlılığına hitap edecek şekilde aktarmaktadır. Dürüstlüğü diğer değerler gibi günlük hayatın içerisinde yaşatan Ömer Seyfettin değer aktarımını hikâyenin her satırında yapmaktadır. “Rüşvet” hikâyesinde Ömer Seyfettin, dürüstlüğü ile ünlü bir kadıda bir davası olan bir vatandaşın, kadiyi kandırmasını ve bu olaya şahit olan avukatın ise şaşkınlığını aktarmaktadır (Hacıoğlu, 2012: 204). Davanın haksızlığını anlayan avukatın, davanın kazanılamayacağını ve bu yüzden gereksiz masraf etmemesini vatandaşa söylemesi dürüstlüğün kendi çıkarlarımıza ters gelse de yaşanabileceğini göstermektedir. Hikâyenin devamında vatandaşa haksız olduğunu anlatması, kadının dürüstlüğünden bahsetmesi hikâyenin her satırında dürüstlüğün övülmesi değer aktarımını başarı ile gerçekleşmesini sağlamaktadır. Köylünün ise adaleti yanılmak için yaptığı hile, kendi avukatını bile şaşırtmıştır. Dürüstlüğün çıkarlarımızla ters gitse de yaşanması gerektiği ve adaletin kendi çıkarlarımıza göre değiştirilmemesi gerektiği hikâyeden edinilebilecek öğütlerdendir (Hacıoğlu, 2012: 206).

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Estetik Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 11. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Estetik Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değınme Adedi
Ant	6-11	2
Beyaz Lale	65-66	3
Miras	182	1
Velinimet	209	1

Ömer Seyfettin Ant hikâyesinde “estetik” kavramını, diğer kavramlardaki gibi yokluğu ile açıklamaya başlamıştır. Hikâye kahramanı çocuğun “Bu pencereden görünen avlunun diğer tarafındaki büyük toprak rengindeki binanın camsız, kapaksız tek bir penceresi vardı. Bu siyah delik beni çok korkuturdu. “ifadeleriyle Ömer Seyfettin çirkinliğin insanları ne şekilde etkileyebileceğini düşündürmektedir (Hacıoğlu, 2012: 6). Ömer Seyfettin estetik kaygısına düşmeksizin yazdığı hikâyelerinde sadeliğin bir amaç olmasına rağmen, hikâye kahramanlarının gözünde onlara güzel görünen imgeleri de aktarmıştır. Ant hikâyesinde çocukların dilinde olan basit tekerlemeyi aktarma tarzı yaşamın her anında karşılaştığımız fakat farkında olmadığımız güzellikleri bize hatırlatmakta ve süslemelerden uzak tasvir edilen insanların estetik değerlerini de içermektedir.

Mustafa Mistik

Arabaya kıstık.

Üç mum yaktık,

Seyrine baktık! (Hacıoğlu, 2012: 11).

Beyaz Lale” adlı hikâyede işgalci birliklerin Bulgar komutanının girmiş olduğu bir Türk konağın bahçesini

anlatımı sade ama bir o kadar da göz alıcı şekildedir. Bahçedeki ağaçlar, çiçekler ve çeşitli bitkilerin aktarımı kokularının insan üzerinde yaptığı etkiye kadar etkili bir dille anlatılmıştır. Devamında ise komutanın kendi yaşadığı çevreyi anımsaması ve bu güzelliklerin duygularda yarattığı etkiyi göstermiştir (Hacıoğlu, 2012: 65,66). Miras adlı hikâyesinde ise Ömer Seyfettin kitaplara, daha doğrusu bilgiye ve kültüre tutkun olan hikâye kahramanının amcasının “Gazellerin, kasidelerin dizelerinde, uykularında ilahi bir gizem gizlidir.” satırı ile edebi eserlerdeki güzelliği anlatmaktadır Hacıoğlu, 2012: 182). Velinimet hikâyesinde ise bir iki arkadaşın sıradan bir konuşmasında ise sohbet edenlerin birinin aldığı zevki, tadı aktarması ile karşımıza çıkmaktadır estetik. Miras adlı hikâyesinde edebi eserlerde kaybolan hikâye kahramanı yerine burada, sohbet arkadaşının bilgi ve kültürü ile hayatın güzelliğini gören diğer bir hikâye kahramanımız mevcuttur (Hacıoğlu, 2012: 209).

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Hoşgörü Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 12. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Hoşgörü Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Beyaz Lale	37-39	2
Kaşağı	162	1

Hoşgörü değeri “ Beyaz Lale” adlı hikâyenin bütününde, hoşgörüsüzlüğün neden olduğu acımasızlık resmedilerek aktarılmıştır. Hikâyenin tümünde yer alan vahşet, acımasızlık ve kendinden olmayana duyulan nefret, öğrencilerin hoşgörüsüzlüğün sonuçlarını gözlemelerine neden olmaktadır (Hacıoğlu, 2012: 37,39). Bu hoşgörüsüzlüğün kılıfı olarak milliyetçilik ve dini de kullanırsanız, doğru olanı yapmak çok daha fazla zorlanmaktadır. Milliyetini sevmek ve onu yüceltmek adına Bulgar komutanının planladığı ve organize ettirdiği vahşetin yanlışlığını söylemeye çalışan başka bir Bulgar çeteci hikâyede sert bir dille susturulmaktadır. Çocuk saflığı ve duyarlılığı ile anlatılanların, öğrencilere bu değer aktarımını sağlayacağı kesindir. Zayıfa, güçsüze, kendinden olmayana yapılan kötülüklerin resmedilişindeki gerçeklik, hiçbir öğrencinin tasvip etmeyeceği davranış tarzları, öğrencilerin düşünmeden bile olsa yapacakları hatalı davranışların sonuçlarını düşünmelerine neden olacaktır. Buna rağmen hikâyede fanatizmin diğer insanlara çektiği acılar son derece açıkça gösterildiğinden Beyaz Lale hikâyesinin çocuklara okutulmasının yanlış olacağı düşünülmektedir. Kaşağı hikâyesinde ise Ömer Seyfettin, iletişimsizliğin neden olduğu hoşgörüsüzlüğü resmetmiştir. Çocuklar arasında bir iftiraya uğrayan küçük Hasan’ın aldığı ceza ve kendine inanılmayışının yaşattığı sorunlar nedeni ile hastalanması ve vefat etmesinden bahsetmektedir Kaşağı hikâyesi (Hacıoğlu, 2012: 162). Hoşgörünün egemen olmadığı bir ortam, aile ortamınız olsa bile yaşanabilecekleri etkili bir şekilde aktarmaktadır Ömer Seyfettin. Aile arasındaki iletişimsizlik, güven ortamının eksikliğini yarattığı hoşgörüsüzlük geri dönülemez ve katlanılamaz acılara neden olmuştur.

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Misafirperverlik Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Ömer Seyfettin hikâyelerinde Misafirperverlik değerinin aktarımı ile ilgili olarak herhangi bir aktarıma rastlanmamıştır.

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Özgürlük Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 13. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Özgürlük Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Beyaz Lale	32	1
Çanakkale'den Sonra	109	1

Ömer Seyfettin yaşadığı dönemde Osmanlı İmparatorluğunun yaşadığı en büyük mağlubiyetlerden birisi olan Balkan Savaşlarında subay olarak görev yapmış bir yazardır. Hikâyelerinde bu yenilginin sonrasında Türk veya Müslüman olanların yaşadıkları acıları son derece gerçekçi bir şekilde aktarmıştır. “Beyaz Lale” hikâyesinde Osmanlı ordusunun çekilmesi ile Serez’i işgal eden Bulgar ordusunun vahşeti, yaptıkları fazlası ile detaylı bir şekilde aktarılmıştır. İşgal sonunda Serez kentindeki Türklerin korku dolu bekleyişleri anlatılmıştır. Ardından ise Ömer Seyfettin en net şekli ile galiplerin mağluplara karşı yapılacakların planlanışını kurgusal bir şekilde aktarmıştır. (Hacıoğlu, 2012: 32) Özgürlüğün kaybının, sadece başka bir bayrak altında uyanmak, ya da farklı bir devletin vatandaşı olmakla sınırlı olmadığını etkili bir şekilde resmetmiştir hikâyesinde. Kendisinin de katılmış olduğu Balkan Savaşları sırasındaki yaşadıklarının da etkisi ile bayrak ya da vatandaşı olduğu devletin değişiminin çok acımasızca olabileceğini göstermiştir. Bir edebiyat eseri olsa da hikâye o dönemde Türk – Müslüman toplumun yaşadıklarına dikkat çekmektedir. Özgürlük, sizinle ilişkilendirilen devletin varlığı ve gücü ile ilişkilendirilmiş, o devletin güçsüzlüğü, yenilgisi o devletle ilişkilendirilen bireylerin yaşayabilecekleri insanlık dışı davranışların nedeni olarak gösterilmiştir hikâyede. Yenik Osmanlı askerlerinin görüntüsü, gelecek felaketlerin bir habercisidir oradaki Türk- Müslüman vatandaşlar Ömer Seyfettin be değeri de değerin ifade ettiği maddi ya da manevi hususların yok oluşu ile anlatmış böylece öğrencilerin değerin anlamını kavramalarında faydasının büyük olacağı düşünülmektedir. Çanakkale’den Sonra hikâyesinde ise her an ülkesinin işgal edileceğini düşünen hikâye kahramanımızın düşüncelerini aktarmaktadır. Hikâye kahramanı milletini bilmeyen, dilini yazamayan, milli özelliklerinden yoksun hatta dostunu ve düşmanını anlamayan bir toplumun yaşayamayacağına inanmaktadır. Bunun sonucunda ise bu toplum galiplere hizmet edecek, uygarlıktan ve insanlıktan mahrum kalacaktı. Özgürlüğü yitirme korkusunu en derinden yaşayan hikâye kahramanımız ile Ömer Seyfettin özgürlüğün önemini tekrar aktarmaktadır (Hacıoğlu, 2012: 109).

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Temizlik ve Sağlıklı Olmaya Önem Vermek Değerleri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 14. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Temizlik Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
İlk Düşen Ak	149,150	2
Türkçe Reçete	218	1

Ömer Seyfettin hikâyelerinde “Sağlıklı Olmaya Önem Verme” değerinin çalışkanlık değeri ile eşleştirildiği görülmektedir. Fiziken yâda aklen çalışmayan kişilerin sağlıklarını kaybetmeleri ve sağlıklı olmaları için verilen

önerilerin çalışmayı yâda beyni meşgul edecek faaliyetler içerdiği görülmektedir. “İlk Düşen Ak “ hikâyesinde kendisine başvuran hikâyenin kahramanına “ Mutluluk Hastalığı “ teşhisi koyan bir doktorla karşılaşmaktayız (Hacıoğlu, 2012: 150). İnsanın doğası gereği çalışmaya ihtiyacı olduğunu ve ruhen ya da bedenlen tembelliğin insanın sağlığını olumsuz etkileyeceğini etkili bir o kadar da eğlenceli bir şekilde anlatmaktadır Ömer Seyfettin. “Türkçe Reçete” hikâyesinde ise hayatındaki boşluk dolayısı ile sürekli kendini rahatsız hisseden kişiye doktorunun vermiş olduğu gezi, eğlence ve alışverişi kapsayan reçete oldukça ilginçtir. Günümüzde modern tıbbın ispatladığı gibi bireyin mutsuzluğunun sağlığını etkilediği gerçeğini Ömer Seyfettin bu hikâyesinde eğlenceli bir anlatımla nakletmektedir. Anlatım hikâyenin geneline yayılmış bir şekilde gerçekleşmekte, okur hikâyenin akıcılığında aktarılan değeri hemen her satırda görmektedir (Hacıoğlu, 2012: 218).

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Saygı Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 25. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Saygı Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Bomba	81	1
Miras	182	1
Velinimet	209.211.215	4
Yalnız Efe	196.199.200	3

“Saygı” değeri Ömer Seyfettin hikâyelerinin hemen her satırında kişilerin birbiri ile diyaloglarında ve ilişkilerinde göze çarpmaktadır. Fakat “Bomba” adlı hikâyesinde evin gelini olan Magda’nın kayınpederine olan saygılı davranışları, saygının evrenselliğini göstermektedir (Hacıoğlu, 2012: 82). Miras hikâyesinde ise yaşantısı, ahlakı ve davranışları ile takdir ettiği amcasını anlatan hikâye kahramanımız, saygıyı toplumda görülmesi arzu edilen birçok erdemle birlikte aktarmıştır. Saygısını, bu erdemleri yaşayan bir insana göstererek, şahıs olarak nelere değer vermemiz gerektiğini de göstermiştir Ömer Seyfettin (Hacıoğlu, 2012: 182) “ Velinimet” hikâyesi ise saygı değerinin aktarımının en yoğun yapıldığı hikâyedir. Son derece zengin bir kişinin hikâye kahramanına olan saygısını göstermesi okura gerçek zenginliğin zekâ ve iyi niyet olduğunu anlatmaktadır (Hacıoğlu, 2012: 209-211) Hikâyenin devamında ise hikâye kahramanının, bu saygıyı hak ettiğini görmekteyiz. Büyüklük yapmadan, kibirlenmeden kendisini velinimet olan kişinin erdemli davranışını sohbet arkadaşına aktarmakta, o da o kişiyi takdir ettiğini belirtmektedir (Hacıoğlu, 2012: 215) Hikâyenin satırlarında saygının nasıl kazanıldığını görmekteyiz. Gösterişle, zenginlikle, maddi güçle değil, kişisel erdemler dolayısı ile saygı gösterildiği, eğlenceli bir dille aktarılması da değerın aktarımını güçlendirmektedir. Yalnız Efe hikâyesinde ise Ömer Seyfettin nerede ise kutsal bir simge olarak kabul edilmiş olan geçmişte yaşayan bir hikâye kahramanı yaratmıştır. Yaşadığı devirden sonraları bile büyük bir hürmetle anılan hikâye kahramanının “ sır olduğu” düşünülen yerde sigara bile içirilmemesi okurda hikâyenin kahramanına gösterilen saygının nedenini merak ettirmektedir. Gezer, (2010: 196) Adaleti arayan fakat ne yazık ki aradığı adaleti sağlayamayan devlet görevlileri nedeni ile bu adaleti kendi sağlayan birisidir hikâye kahramanımız. Adaleti sağlamak uğruna yöresinin en kuvvetli devlet görevlilerini, babasının ölümünden sorumlu tuttuğu kişileri ve yörede eli silahlı bir şekilde halka haksızlık eden kişileri

öldüren kahramanımız, kötülere karşı ne derece acımasız olsa da (Gezer, 2010: 197) yöre halkına karşı da bir o kadar şefkat doludur. Hikâye kahramanının halka zulmetmediği, kimseden zorla maddi bir şeyler almadığını hikâyede, Yalnız Efe olarak nam salan hikâye kahramanının, halkın gönül rızası ile bıraktığı yiyecekleri aldığını söylemektedir. (Gezer, 2010: 199). Yöre halkı tarafından sevilen ve büyük bir saygı gören hikâye kahramanı, kendisini yakalamaya gelen devletin askerleri ile çatışmaya girmek yerine hikâyeyi aktaran rehber köylünün sözleri ile “sır olmayı” tercih etmiştir (Gezer, 2010: 199). Hikâyeyi aktaran köylü, bu kahramana o derece büyük bir saygı göstermektedir ki “sır olduğu” yere her gece nur indiğini belirtmektedir. (Gezer, 2010: 200).

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Sevgi Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 16. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Sevgi Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Ant	6	1
Bomba	82.83.91	3
Yalnız Efe	199	1

Sevgi değeri Ömer Seyfettin hikâyelerinde diğer değerlerde olduğu gibi hayatın içerisinde yer almaktadır. Ant hikâyesinde annesini hatırlayan çocuğun ve annesinin onu şımartışını birçok okurun sıcak bulacağı düşünülmektedir (Hacıoğlu, 2012: 6). Bomba hikâyesi ise aktarılan sevgi karı- koca arasındaki büyük aşk olup, hikâyenin her satırında sevgi nedeni ile yapılan büyük fedakârlıkları görmektedir. Sevdği insanlar için yapılan fedakârlıklar, çekilen acılar çarpıcı bir şekilde aktarılmaktadır hikâyede (Hacıoğlu, 2012: 91) Ömer Seyfettin’in bu hikâyesi her ne kadar çocuklar için uygun olmasa da hikâyenin her satırında görülen sevgi nerede ise elle tutulacak kadar açık bir şekilde gösterilmiştir. Yalnız Efe hikâyesinde ise adaletin peşinde olan hikâye kahramanının devlet nezdinde bir suçlu olsa da, bu suçlunun devlet görevlilerine zarar vermemeyi seçmesini ve “sır olmasını” anlatmaktadır Ömer Seyfettin (Gezer, 2010: 199). Sevgi değerinin anlatıldığı üç hikâyede de sevginin farklı bir boyutu gösterilmiştir. Ant hikâyesinde “anne sevgisi”, Bomba hikâyesinde “eşler arasındaki aşk”, Yalnız Efe de ise “devlete ve devleti temsil edenlere duyulan sevgi”

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Sorumluluk Sahibi Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 17. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Sorumluluk Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Ant	9	1
Dünyanın Düzeni	102	1
Kızıl Elma	174,175	2
Velinimet	214,215	2

Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde ise sorumluluk değeri aktarımı diğer değerlerin aktarımı gibi sade bir dille ama öğrencinin unutamayacağı bir tarzda olmaktadır. Ant hikâyesinde Ömer Seyfettin, güçsüz olan kan kardeşini

korumak için, büyük kuduz bir köpekle hiç düşünmeksizin boğuşan Mıstık'ın yürek yakan hikâyesini anlatmaktadır (Hacıoğlu, 2012: 14). Arkadaşının iyiliği için yapılması gerekeni, gözünü kırpmaksızın, sonuçlarının korkunçluğuna rağmen yapmıştır Mıstık. Yüklendiğiniz sorumluluğun büyüklüğü, ya da size kaybettireceklerini bilmenizin ağırlığı bile Mıstık'ı vazgeçirmemiştir. Bu tarz bir rol modelin öğrencilere aktarımının, öğrencilerdeki sorumluluk değer aktarımını etkili bir şekilde yapacağı aşikârdır. Hangi zorlukla karşılaşırsa karşılaşsın, sadece arkadaşının, çevresinin ya da toplumun iyiliği için yapılması gerekeni yapmak, sorumluluktan kaçmamak. Dünyanın Düzeni" hikâyesinde ise Ömer Seyfettin mizahı kullanarak değerini aktarımını sağlamıştır. Haksız yere öldürülen horozla, hikâyenin kahramanı genç kızın rüyasındaki konuşmaları sorumluluk değerinin aktarımını eğlenceli bir şekilde gerçekleştirmektedir. Horozun acımasız olarak gözüken davranışlarının aslında hikâyenin adı gibi dünyanın düzeni içinde yer aldığını görmekteyiz. Sorumluluğu yerine getirmesi öğrencilerin keyif alacağı bir üslupla anlatılmaktadır. (Hacıoğlu, 2012: 102) Kızıl Elma Neresi hikâyesinde, hikâyenin kahramanı olan padişahın yüklendiği sorumluluklarını tüm iyi niyeti ile yerine getirme çabasını görmekteyiz. Bu çaba içerisinde padişah, görevlendirdiği kişilerin yaptıkları işteki eksikliklerini fark etmiştir. Bir padişah olarak, hissettiği eksiklikle ilgili duygudaşlık yaparak bu eksikliğin kendisinde de olup olmadığını araştırır. Kendisini sorgulayan, elindeki gücü adaletsiz bir şekilde kullanmak yerine, vicdanlı ve duygudaşlık kurarak karar veren birisidir (Hacıoğlu, 2012: 174, 175). Bu padişahın kendini sorgulamasını, düşünüş tarzını, duygudaşlık kurarak karar alışı okur için güzel bir rehberdir. Sorumluluklarınızın yarattığı sıkıntılarınızı, oluşan hataları başkasına yüklemek yerine kendimizi sorgulamamız, doğruyu bulmamız sorumluluk değerinin diğer bir yönüdür. Velinimet hikâyesinde yarının getireceklerini kimsenin bilemeyeceği, kişinin sorumluluklarından birisinin de yarınını düşünmek olduğunu anlatmaktadır Hacıoğlu, 2012: 214) Yarınımızı düşünmeksizin yapılan harcamaların, kişinin kendisine yaptığı yanlışlardan birisi olduğu, sorumlulukların hayatın her anında ve çok yönlü olduğunu göstermektedir hikâye kahramanının eski çalışanına verdiği küçük örnek aslında. Okura da güzel bir ders niteliğindedir. Velinimet hikâyesindeki sorumluluk değerinin diğer aktarımında ise kahramanımızın kolaycılığa kaçıp, eski çalışanının istemiş olduğu küçük yardımı vermek yerine ona kendisini önemseme şansı vermektedir. Sürekli olarak birilerinin kendisine verecekleri ile geçinmesi yerine emeği ile kazanması gerektiğini öğretir. Bireyin en önemli sorumluluklarından birisini de karşısındakinin yanlışlarını düzeltmesine rehberlik etmek, ona saygın bir hayat yaşaması için öneriler vermektir. Hikâye kahramanı bunu yaparak, eski çalışanı ise bu önerileri tutarak okura emeğin, çalışmanın da önemini göstermektedir (Hacıoğlu, 2012: 215).

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Vatanseverlik Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 18. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Vatanseverlik Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Beyaz Lale	32	1
Çanakkale'den Sonra	109, 113	2
Özgürlük Bayrakları	130	1

Ömer Seyfettin hikâyelerinde vatanın ve özgürlüğün önemi hikâyelerin hemen her satırında görülmektedir.

Değer aktarımı, değerlerin yaşanmadığı ortamdaki insan davranışlarını ve etkilerinin betimlemesi şeklinde dolaylı olsa da, Ömer Seyfettin vatanın ve özgürlüğün önemini okura hissettirmektedir.

“Beyaz Lale” hikâyesinin her satırında başlayan vatanseverlik, özgürlük ile birlikte hissettirilmiştir. Düşman işgaline uğrayan Serez deki Müslümanların yaşadıkları özgürlüğün kaybolması ile aslında insanın canı, namusu dahil her şeyinin galiplerin insafına kaldığını göstermektedir. Vatanı bir topluluğun, düşman insafında kalmasının ise acısını yine o insanlar yaşamaktadır. Vatan aslında Ömer Seyfettin’in yaşadığı dönemde her şeydir. Resmedilen Balkan Harbi yenilgisi ile vatanlarını kaybetmiş insanların aslında her şeylerini kaybettiğini anlatmaktadır Ömer Seyfettin (Hacıoğlu, 2012: 32). “Çanakkale’den Sonra” hikâyesinde ise bütün hayatını ulusunun kaderi ile özdeşleştirmiş bir kişiden bahsedilmektedir (Hacıoğlu, 2012: 109). Vatanının geleceğiyle ilgili gördüğü en ufak bir umut ışığında ise tüm hayatını değiştirmektedir hikâyenin kahramanı (Hacıoğlu, 2012: 113). Vatan sevgisi ile tüm hayatını yönlendiren kişinin duygularını güzel bir şekilde aksettiren hikâye, vatanın sadece bir duygu olarak değil, hayatın her anında bireyin yaşamında söz sahibi olduğunu anlatmaktadır. Vatanınız yoksa aslında hiçbir varlığınız olamaz, hikâye bu çıkarımı son derece açıkça ifade etmektedir (Hacıoğlu, 2012: 109). “ Özgürlük Bayrakları” hikâyesinde yazar vatan ve ulus kavramlarının karıştığı bir dönemi resmeder. Osmanlılık akımının toplumda ve devlette egemen olduğu bir çağda, ulus kavramının gerekliliğini, ulusun olmadığı bir yerde vatanın da olmayacağı gerçeğini alaycı bir dille aktarmaktadır Ömer Seyfettin bu hikâyesinde (Hacıoğlu, 2012: 130).

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Yardımseverlik Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorum

Tablo 19. Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde Yardımseverlik Değerinin Aktarıldığı Hikâyeler

Hikâye Adı	Geçtiği Sayfa Numaraları	Hikâyede Toplam Değine Adedi
Ant	8,9	2
Dünyanın Düzeni	102	1
Velinimet	215	1

Anlatılanların hiç birisi Ömer Seyfettin hikâyelerindeki dil ve gerçekçi yaklaşım kadar etkili olamayacağı düşünülmektedir. Sadece tanımlar ya da yapılan işlerin aktarımı değil, o yardımın sonunda yaşananların katkısız bir şekilde, duygulara hitap edecek tarzda anlatımı hiç şüphesiz öğrencilere yardımseverlik değerinin aktarımında çok daha etkili olacaktır. “ Ant” hikâyesinde arkadaşı yerine falaka cezasını çeken çocuğun karşılık beklemeksizin yardımseverliği (Hacıoğlu, 2012: 8) ve bunu karşılık beklemeksizin karşısındakinin o yardıma ihtiyacı olduğunu düşündüğü için gerçekleştiren çocuğun fedakârlığı çocuk duyarlılığında büyük fırtınalar koparabilmektedir (Hacıoğlu, 2012: 9). Yardımseverlik değeri “Dünyanın Düzeninde” ise eğlenceli bir şekilde aktarılmaktadır. Bahçelerindeki kümeste yaşamakta olan tavuklara eziyet ettiğini düşündüğü için horozu öldüren genç kızın yardımseverliği aktarılmaktadır hikâyede (Hacıoğlu, 2012: 102). Bu eylemi tavuklara yardım etmek için yapmış olsa da görmüş olduğu ölen horozun ardından bozulan kümesin sorunlarını karabasan benzeri bir rüyada görmesi ise bu yardımseverliğin ve eyleminin sonuçlarını gönülden hissetmesi olarak anlaşılmaktadır. Velinimet hikâyesinde hikâye kahramanımız verdiği öğüt ve verdiği referansla yardıma ihtiyacı

olan eski çalışanına onurlu bir şekilde yardım eli uzatmıştır. Yaşadığı sıkıntılar ile çalışmak yerine başkalarının verecekleri ile geçinme düşüncesindeki eski çalışanını, tanıdığı birine yönlendirerek hem o kişinin başkalarına muhtaç olarak yaşamasını engellemiş, hem de emeği ile kazanılanın değerini göstermiştir. Yardım, ihtiyacı olana verilen maddi destek değil, onun onurlu bir şekilde yaşaması için gerekenleri sağlamak, o kişiye rehber olmaktır (Hacıoğlu, 2012: 215).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmanın sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere aktarımı hedeflenen 20 değerden 17 adedine Ömer Seyfettin'in incelenen eserlerinde rastlanmıştır. İncelenen hikâyelerde her değer kaç hikâyede yer aldığını gösteren bir sıralama yapılırsa sıralamada "Dürüstlük", "Duyarlılık" ve "Saygı" değerlerinin aktarımını beş hikâyede yer aldığını görülmektedir. Bu değerler çocuğun ilk yıllarından itibaren tarafından toplumca da özellikle aktarılmaya çalışıldığı bir gerçektir "Yardımseverlik", "Estetik" ve "Adil Olma" değerleri ise dörder hikâyede yer almıştır. "Aile Birliğine Önem Verme", "Sevgi", "Vatanseverlik", "Çalışkanlık" ve "Bilimsellik" değerlerini ise üçer hikâyede görmekteyiz. "Bağımsızlık", "Özgürlük", "Hoşgörü" ve "Sağlıklı Olmaya Önem Verme" değerleri ikişer hikâyede ve "Dayanışma" değerine bir hikâyede değinilmiştir.

Değerlerin yer aldığı hikâyeler ise "Ant" hikâyesi "8" değerle değer aktarımının en yoğun olduğu hikâyedir. Bu hikâyeyi sırası ile Velinimet ve "Beyaz Lale" "7" şer adet değerle takip etmektedir. MEB tarafından belirlenen 100 Temel eser arasında yer alan "Yalnız Efe" hikâyesi ise "5" değer ihtiva etmektedir. Diğer hikâyelerde sırasıyla, 4 (Dünyanın Düzeni, Kızıl Elma Neresi?), 3 (Bomba, Çanakkale'den Sonra, İlk Düşen Ak, Miras), 2'er değerle (Rüşvet, Bomba, Rüşvet, Kaşığı), 1'er değerle (Başını Vermeyen Şehit, Türkçe Reçete) olmuştur. Ayrıca Ömer Seyfettin Seçme Öykülerinde aranan değerlerden hiçbirini barındırmayan 5 adet hikâyeye (Bir Vasiyetname, Gurultu, Namus, Kesik Bıyık, Nezle) rastlanmıştır.

Hayatın içinden seçtiği konuların sürükleyici sade bir dille yazılmasının yansırı, masalımsı kahramanları ile çocuk duyarlılığını harekete geçirmiş, çocukların iyiliğe olan duyarlılıklarıyla, hikâyelerindeki kötülüklerin çocuklarca fark edilmelerini sağlamışlardır. Yapılan yanlışların ya da kötülüklerin yaşattığı acılar çocuk beyninde yer etmekte, çocuk istemeyerek de olsa yapabileceği yanlışlarının sonuçlarını görebilmektedir. Öğretmenlikte yapmış olan Ömer Seyfettin, bu görevi sayesinde çocukları çok yakından tanımıştır. Onların duyarlılıklarını harekete geçirirken, milli duygularında gelişmesine çaba sarf etmiştir. Türk ve Müslüman insanların yaşadıkları acıların sebeplerini milli kimliğimizi sahiplenmemizden kaynaklandığını düşünen Ömer Seyfettin, Türk destan ve menkıbelerinden çıkardığı hikâyelerle rol model olabilecek karakterler aracılığı ile okuruna seslenmektedir. Ömer Seyfettin mizahi diline rağmen, yaşadığı devirde Türk-Müslüman toplumun yaşadıkları acıların sebebi olarak milli duygularımız olmayışını, bundan dolayı da tek yürek olamayışımızı işaret etmektedir. Milliyetçi kişiliği hiçbir zaman aşırıya kaçmamış, buna rağmen Türk Edebiyatının kısa hikâyelerde öncüsü olmasına rağmen hak ettiği değeri bulmamış bir edebi kişiliktir.

İncelenen hikâyelerde işlenen değerler, hikâyelerin iyiyi, güzeli parıltılı bir dille aktarması, kötülükleri ve bu

kötülükleri yapanları ise anlatımı ile küçültmesi ve kaçınılması gereken kişi ve davranışlar olarak okura aktarması önemlidir. Bu şekilde anlatılan kişi ve olaylar okurun ruhunda fırtınalar estirmekte, benliğine kazınmaktadır. Değerlerin aktarımını ders kitaplarında tekdüze anlatım ile gerçekleştirilmeye çalışılmasının aksine hayatın içinden yaşananlarla aktarılması, okurun satırlar içinde kaybolması ve hikâyedeki kahramanların yaşadıklarını hissetmeleri ve bu anlatılanların okurun sadece hafızasına değil kalplerine de işleneceği düşünülmektedir. Ömer Seyfettin'in yazımında bahsedilen özelliklerinden dolayı çocuk ve gençlere erişebilmesine olanak sağlamakta, hikâyelerindeki duygusal yoğunluk, hikâyelerdeki iyi karakterlerin çocuk ve gençlere katabilecekleri güzel davranış ve düşünceler eserlerin sadece yazılı olarak değil kitle iletişim araçları, özellikle tiyatro oyunları yâda filmlerle gençlerle buluşturulması faydalı olacaktır. Medyanın rol modeller konusundaki olumsuzluklarını Ömer Seyfettin ve benzeri yazarların eserlerini işlemeleri ile giderilebileceği ve öğrenciler tarafından sergilenen okullardaki tiyatro müsamereleri ile öğrencilerin bu değerleri kazanımlarının daha kolay olacağı düşünülmektedir. Nitekim Ateş (2013) yaptığı çalışmada öğretmenlerin değer eğitimi uygulamalarında edebi ürünlerden yararlanması gerektiğini vurgulamıştır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış, Değerler Eğitimi Dergisi, 6 (16), 9-27.
- Ateş, F.(2013). İlkokul Ve Ortaokul Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Ve Uygulamalarına Yönelik Görüşleri Üzerine Nitel Bir araştırma, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. Değerler Eğitimi Dergisi. 1 (3), 121-144.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çengelci T. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması, Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, S.B. ve Akengin, H. (2011). Hikayelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Pegem Akademi.
- Demircioğlu, E. ve Demircioğlu, İ.H. (2014). Türk dünyası bilgeleri ve değer eğitimi. Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması, 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB) ss.339-343, Eskişehir
- Fidan, N. K. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi: Nitel Bir Araştırma *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6, 3, 361-388.
- Gezer, Z. (Ed) (2010) Ömer Seyfettin Yalnız Efe (3. Baskı) İstanbul: Umut Yayıncılık San. Ve Tic. Ltd. Şti.
- Güven, İ. (Ed.). (2015). Sosyal Bilgiler 7.Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Hacioğlu, H. S. (2012) (ed) Ömer Seyfettin Seçme Öyküler (3. Baskı) İstanbul: İskele Yayıncılık San.ve Tic. Ltd.Şti.
- Karasar, N. (1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2007). Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildirileri*, 939-948.

- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı. *Turkish Studies*, 6, 1, 1398-1412.
- Kurudayıoğlu, M. ve Çakıcı, E. (2013). Türk Edebiyatı dersinin öğretiminde değerler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 41-57.
- Kuş, E. (2003). *Nicel –Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Kıncal, R.Y. (Ed.) (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2016). Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi, (Edt. Refik Turan ve Kadir Ulusoy) Değerli Bir Kavram olarak “Değer ve Değerler Eğitimi”. Pegem A Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.
- Uysal, F. (2008). Karakter Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber, (Çev. Editörü: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayınları.
- Ross, W. E. (2006). *The Social Studies Curriculum: Purposes, Problems and Possibilities*. (3. Baskı). New York: State University of New York Publications.
- İslamoğlu A. H. & Alnıaçık, Ü. (2013). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı. 3. Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Sallabaş, E.M. (2012). Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Konuşma Özyeterliliklerinin Değerlendirilmesi, *Türkiye Sosyal araştırmalar Dergisi*, 16(2).269-290.
- Sapsağlam, Ö. ve Ömeroğlu, E. (2015). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Eğitim Programlarında Değerler Eğitime Yer Verme Düzeylerinin Belirlenmesi, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, Vol: 6, Issue: 21, pp. (244-264).
- Sapsağlam, Ö. (2016). “Okul Öncesi Eğitim Programlarında Yer Alan Hedeflerin Değerler Açısından İncelenmesi / Examination of Targets in Preschool Education Programs in Terms of Values”, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/9 Spring 2016, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9571>, p. 683-700.
- Simon, J.L. and Burstein, P. (1985). *Basic Research Methods in Social Science*. McGraw-Hill, New York.
- Tavşancıl, E. ve Aslan E. (2001). İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri. Epsilon Yayınları: İstanbul.
- Titus, D. N. (1994).Values Education in American Secondary Schools. *Paperpresented at the Kutztown University Education Conference (Kutzt.A, PA, September 16, 1994)*ED 381 423.
- Ulusoy, K. ve Tay, B. (2011). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi”. Refik Turan (Ed.). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- II (s. 60-71). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yaman, E. (2012). Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2011). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.